

Вступ

Розшифрувати хлопців, тобто перекласти закодоване повідомлення зрозумілою мовою; знайти прихований зміст; зрозуміти, що тут, матері його ковінька, коїться — ось у чому полягає тонке мистецтво виховання синів.

Плутанина підліткових учинків і почуттів, а фізичних перетворень і поготів, здатна однаковою мірою спантеличити як його безпосередніх учасників — колишніх дітей, так і батьків, які спостерігають, перебуваючи поруч. Це вже давно не новина. Але за останні двадцять років дівчата навчилися входити в процес статевого дозрівання з високо піднятою головою, сміливо обговорювати будь-які частини тіла, знявши ганебні ярлики з будь-яких біологічних та емоційних метаморфоз. Хлопці ж тим часом тихенько сидять осторонь.

Що зрештою? Дівчата поладнали зі своїм пубертатом. Хай не всі, але більшість. Вони говорять про зміни в тілі, емоційні гойдалки, дружбу та родинну динаміку, вони вільно використовують слова, що колись уважали забороненими («вагіна», «менструація»). Тепер, варто дівчатам почати перетворюватися на жінок, людство вручає їм мікрофона, аби вони могли говорити, говорити, говорити.

Їм, але не хлопцям. Світові видається, ніби хлопці дорослішають тихцем, озброївшись тим фактом, що їхнє тіло не знає таких фундаментальних змін — прищі та великі м'язи з'являться ще за кілька років. До того ж вони стають тихими, значно тихішими, ніж були. Більшість батьків інтерпретує

незвичне мовчання як небажання говорити і, намагаючись виявити повагу до цієї зміни чи можливо, щоб зберегти міцні засади батьківсько-синівських стосунків (адже саме цього, здається, хотілося б синам), погоджується й не лізе до хлопців із теревенями. Бувайте, глибокі розмови про більшість пов'язаних із підлітковим віком речей. Ця зміна спершу не надто помітна, але коли хлопчачі голоси починають ламатися, а під пахвами з'являються перші зарості, виявляється, що ми майже нічого не знаємо про життя наших синів і розучилися розпитувати. Отже, ми активно вилучаємо хлопців із тих самих діалогів, до яких активно залучаємо дівчат.

Навіть якщо особисто ви багато говорите зі своїм сином, світ здебільшого мовчить. Звісно, нашим хлопцям відомо про те, що може статися з ними внаслідок певної поведінки (пов'язаної зазвичай із сексом, наркотиками та недостатньою поміркованістю), але вони отримують лише часточку того, що дістається дівчатам. Хлопцям видають базову інформацію про волосся, запах і збільшення тестикул, але ніхто не розповідає їм про те, що разом із мовчанкою приходять напади люті, разом із глибокими думками — імпульсивність; про те, що хоч вони й розвиваються повільніше за дівчат (принаймні здебільшого), однак їх дедалі раніше викидає в культуру сексу й насилля. Усе це, м'яко кажучи, спантеличує, а через наше відносно невтручання — шокує ще сильніше. Але найгірше те, що внаслідок браку уваги від рідних наші сини входять у дорослий світ не готовими до більшості його випробувань.

Якби ж тільки хлопці мали те, що мають дівчата: повноводні ріки інформації, розгалужені в усіх напрямках, які збагачують знаннями не лише про те, що відбувається з тілом та свідомістю, але й про причини та наслідки певних дій, зокрема сексу й жорстокості (але точно не лише про них). Можливо —

я лише припускаю — володіючи таким же обсягом інформації про свої особливості, наші хлопці змогли б вийти у великий світ молодими дорослими, озброєними необхідними відомостями, що убезпечило б їх від негативних сценаріїв. І тоді, зрештою змужнівши, вони вчинили б так само, виховуючи власних дітей у відкритому діалозі, формуючи покоління батьків, яке розмовляє зі своїми дітьми більш охоче й невимушено. Ото було б добре, еге ж?

А я кажу, не було б, а буде. Усе залежить від нас, сьогоднішніх батьків. Варто лише налаштуватися на правильну хвилю та встановити зв'язок.

Якби в цій книжці містилося лише два речення, то от якими вони були б: «Хай там що кажуть наші сини («усе гаразд», а далі грюкання дверима), та, попри усталені норми («якщо він не хоче про це говорити, дайте йому спокій», «з ним усе гаразд»), нерозмовляння з нашими хлопцями про зміни в їхній психічній, емоційній, соціальній ідентичності заганяє нас у найбільшу з можливих батьківських пасток. Бо якщо *ви* не поговорите з ними, це зробить хтось інший: друг, який усе неправильно зрозумів; член родини, який не поділяє вашого погляду на світ; інтернет, що підсилює аргументи безцінним візуальним підкріпленням із фотографій та відео, які, переглянувши раз, уже неможливо забути».

Я прийшла до цієї теми — і до свого ненав'язливого бажання виправити шкоду, якої ми ненавмисно завдаємо нашим хлопцям, — від зворотного. Далекого 2011 року я уклала з величезною іграшковою компанією *American Girl* угоду на оновлення їхнього культового посібника для підлітків «Догляд і турбота про себе» («*The Care and Keeping of You*»). Сама ж книга того року також стала підлітком, розпродавшись за тринадцять

років тримільйонним накладом. Звісна річ, та книжка була для дівчат. Одразу поясню: оригінальний текст написала не я (шкода — всі мої знайомі педіатри рекомендували її батькам 8—12-річних дівчат. Мультикова безневинність і властива подружкам приязна відвертість перетворили це видання на найкращу з доступних абеток здоров'я. Звергаючись до молодших дівчат ще до того, як вони почнуть свою подорож у світ дорослих жінок, книжка «Догляд і турбота про себе» заповнювала порожнини, залишені попередньою аналогічною настільною книжкою «Ми й наші тіла» («*Our Bodies, Ourselves*»), яка виконувала роль і феміністичного маніфесту, і біологічної енциклопедії, навіть підпірки для дверей (647 сторінок формату А4 важили кілограмів зо п'ять), але не відповідала на прості запитання маленьких дівчат.

2011-го я почала оновлювати оригінальну версію «Догляд і турбота про себе» й писати продовження для старших дівчат, яке називалося дуже невігадливо «Догляд і турбота про себе 2». Водночас я дуже голосно заявила про необхідність хлопчачої версії книги. Власне, вже від першого дня співпраці з *American Girl* я просувала ідею створення «Догляд і турбота про себе» для хлопців (один із моїх найближчих друзів охрестив її «Як чувакам піклуватися про себе»).

Ризикуючи, я заявляла про необхідність створення аналогічної книги для хлопців кожному працівникові в *American Girl* навіть тоді, коли лише проходила формальні перевірки перед отриманням роботи мрії — роботи, що передбачала оновлення та розширення дуже популярної книги, яку видавала компанія, що випускає речі лише для дівчат.

Усі як один вони дивилися на мене, ніби на божевільну.

Але я наполягала. Адже це та сама книга, треба просто вилучити сторінки про жіночу анатомію й менструацію. Усі

діти потребують доступ до інформації про те, як дбати про волосся, правильно чистити зуби й про те, чому не варто гризти нігті та вичавлювати прищі. Власне, вісімдесят зі ста сторінок «Догляд і турбота про себе» навіть не про дівчат і дорослішання. Вони про те, як бути людиною та дбати про свої тіло й душу. Ця книжка знімає табу з питань про гігієну, хороше самопочуття, фізичні трансформації, натомість розповідає про сон, спорт, друзів, стосунки в родині, а ще містить чималий розділ, присвячений гігієні. Чому ж про це можуть дізнатися лише дівчата?

Рік у рік я отримувала ті самі відповіді від компанії *American Girl*: «Прекрасна ідея. Чудово тебе розуміємо. Ти маєш рацію. Ні, ми цього не видаватимемо».

2013 року «Догляд і турбота про себе 1» та «Догляд і турбота про себе 2» під звуки фанфар вийшли друком. Вони дебютували в переліку бестселерів за версією «Нью-Йорк Таймс». Разом і поодиноці залишалися там понад двісті тижнів, утративши позиції лише тоді, коли категорію (видання для учнів середніх класів) вилучили з рейтингу. Моя редакторка, мама підлітка, ревна прихильниця ідеї хлопчачого посібника, за-телефонувала мені, щоб поділитися хорошими новинами та заявити про розширення серії.

— Книга для хлопців? — запитала я, затамувавши дух.

— Ні, пробач. Книга для мам і доньок. Третя книга в серії. Це буде неперевершено!

На той момент моєму синові виповнилося майже вісім, він перебував на порозі підліткового царства. Яка іронія долі.

Оскільки мої книжки видавала іграшкова компанія, всі вони були класифіковані за віком. На всьому, що я написала для *American Girl*, стояла позначка «від восьми років». Моя десятирічна донька опинилася в центрі цільової аудиторії

Розділ 1

Як говорити з хлопцями

Якби хлопчачий перехідний вік міг винайняти маркетолога для розроблення логотипа, це були б зачинені двері. Якби логотип зробили анімованим, двері б грюкали.

Хтось колись розповів батькам усіх хлопчиків міф про те, що політика ізоляції нормальна для юнаків, і ми всі гуртом повірили. Тож, коли хлопці, входячи в перехідний вік, починають відмежовуватися від світу, ми дозволяємо цьому відбуватися. А потім вони виходять із нього чоловіками (або принаймні змужнілими хлопцями), і ми думаємо: «Що то за хлопак, і чому про його функціонування мені майже нічого не відомо?».

Ми не зможемо розшифрувати хлопців, якщо не говоритимемо з ними, хоча більшість батьків саме цим і займаються: не говорять із синами. Тестостерон та інші речовини, які виробляються в тілі, штовхають хлопців до усамітнення, однак наші стратегії під назвою «облиш-його», «дай-йому-спокій», «розслабся» лише примножують тишу. Настав час нам усім відмовитися від упередження, ніби наші сини не хочуть говорити.

Отож маєте головну ідею книги на самому початку. Зазвичай безцінні, викладені списком висновки з'являються наприкінці як винагорода читачеві за те, що він пробився крізь усі відомості, історії з життя, безліч сторінок демагогії. Але не цього разу. Я почала з кінця, тому що не бачу сенсу змушувати вас чекати. Маючи попідруч теоретичну базу для розмови, ви можете, не

відходячи від каси, занурюватися в бесіди із сином про перехідний вік, секс, наркотики та все інше, поки ще добре пам'ятаєте інформацію. Інакше кажучи, прочитавши кілька перших сторінок, ви не матимете більше приводів зволікати.

Без зайвої метушні пропоную вашій увазі інструкцію того, як говорити з хлопцями про перехідний вік і величезні фізичні, соціальні й економічні зрушення, які він спричиняє. Найкоротший перший розділ, який ви лишень бачили в книжках про виховання, так само корисний, хоч і лаконічний. Обережно, спойлер: усі ці поради однаковою мірою стосуються й дівчат.

Як говорити з хлопцями

- 1. ПОЧНІТЬ ГОВОРИТИ.** Візьміть усе своє зняковіння щодо будь-якої з тем цієї книги й помножте на сто. Такий дисконфорт відчуває ваш син. Тож відкиньте свій страх. Щоб почати розмову зі своєю дитиною, вам доведеться закинути м'яч на її поле. Отже, почати розмову. Уголос. Із сином. Навіть якщо всередині ви помираєте.
- 2. СЛУХАЙТЕ.** Коли дитина відкриється для розмови (з кимось це трапляється раніше, з кимось — пізніше), слухайте. І ставте запитання. Це найпростіший спосіб уникнути домінування в розмові. Не варто просто розпилювати свою мудрість (хай якими геніальними видаються вам власні поради), а щиро поцікавтеся думкою сина. Ви навіть можете відкрити щось нове для себе.
- 3. УНИКАЙТЕ ЗОРОВОГО КОНТАКТУ.** Принаймні на початкових стадіях уникайте ситуацій, у яких ви сидите навпроти. Машина — ідеальне місце, бо, очевидно, ви дивитесь на дорогу, і син не потрапляє під ваш прямиий погляд. Те саме